

Magáról a dolgról majd előszóval. Most csak annyit, hogy annak sikerülnie kell, mert mindkét nemzet nagy érdekei így kívánják, s azt meg lehet és meg kell csinálnunk, úgy hogy, úgy a magyar, mint a román közönség túlnyomó nagy többsége nagy örömmel fogadhassa. Akkor azután másik rész túlzóinak lármájával sem kell törődnünk.

A viszontlátásig marad igaz tisztelettel,

őszinte híve
Tisza István

C

1910 szept. 25

Hollaky Attila munkapárti képviselő levele Mihú Jánoshoz a gr. Khuen-Héderváry Károly miniszterelnökkel való személyes tárgyalása ügyében¹

Kedves Barátom!

Tegnap este közöltem a m. e. úrral legutóbbi becses leveled tartalmát. Ő is említette, hogy előterjesztésedet megkaptam, de elfoglaltatása miatt csak futólag olvashatta el. Minthogy október 4-ike előtt a személyes tárgyalásra nem lesz ideje, ennél fogva 20-ika utáni időre kell elhalasztani. Akkor a delegáció tárgyalásai dacára, szakíthat időt a személyes találkozásra és az érdemleges megbeszélésre.

Midőn ezt tájékoztatásul tudatom veled, majd annak idejében értesíteni foglak előre a tervezett megbeszélés határidejéről.

Szívélyesen üdvözöl

őszinte barátod
Hollaky A.

D

1910 okt.

Maniu Gyula levele Mihú Jánoshoz¹

Igen tisztelt Mihú úr!

Megállapodásunk értelmében küldök egy tervezetet a színházalap alapszabályzatának módosítására. A magam részéről úgy vélem, jobb a jelenlegi társulatot megőrizni és csak az alapszabályokat módosítani, mint új társulatot alapítani új statutuimokkal. Eltekintve az alapítók iránti kegyellettől ezt követeli az a körülmény is, hogy a szabályok módosítása az illetékes helyeken kevesebb nehézségbe fog ütközni, mint egy új társulat engedélyezése. A mellékelt tervezetben csak azok a §§-ok vannak felsorolva, amelyek változást szenvednek. A cél az volt, hogy minél kevesebb változtatás legyen; szem előtt tartva szükségleteinket és az Ön tervezetében foglaltakat, mely ugyancsak e levélhez van mellékelve.

Jó lenne, ha minél hamarább össze lehetne hívni a rendkívüli közgyűlést a szabályok módosításának dekretálása és a kormányhoz való felterjesztése céljából.

Holnap, legkésőbb holnapután remélem elküldhetem az Ön újságírók számára tett alapítványának alapítólevél-tervezetét.

Az Ön levelét, mely az ismert fogalmazványt is tartalmazta, idejében elküldtem. Minden szónak és minden javaslatnak ebben a fogalmazványban jelentősége van. Nehéz dolog. Egy „kikap-

¹ Az irat címe és lelőhelye: *Deputatul A. Hollaki către I. Mihú*. (Hollaky A. képviselő levele Mihú Jánoshoz.) — *Dragomir, S.—Mihú, I.*: Spiciuri... 181. l. — Hollaky (a képviselői névjegyzékben: Attila) a kovásznai kerület képviselője, ottani főszolgabíró 1907-ig; a kovásznai takarékpénztár vezérigazgatója.

¹ A közölt Maniu-levelet (l. *Dragomir, S.—Mihú, I.*: Spiciuri... 192—3. l.) érdemes egybevetni Vajda Sándor Mihú-hoz intézett 1910. aug. 19-i és 1918. máj. 10-i leveleivel. (*Dragomir, S.—Mihú, I.*: Spiciuri... 156—158., ill. 353—356. l.) — Jellemző adalékként említjük, hogy Vajda még az 1918. máj. 10-i levelében is reálisnak tartja az akciót.

csolódás" nekem jól jöjjön. A kérdés megoldását nagyon megkönnyítené, ha az Ön barátja elfogadná egy modus vivendi megteremtését, és nem ragaszkodna az ügy végleges megoldásához, ami a jelenlegi körülmények között nagyon nagy nehézségekbe ütközik. Az első Önhöz intézett levelemben kifejezett aggodalmam fájdalmas bizonyítást nyert barátunk azon gondolatában, hogy követeli a „jogállapot elismerését”. Ennek ellenére most is azt hiszem, meg kell tennünk mindent, ami emberileg megtehető, hogy az esetleges kudarc ne legyen nekünk fölróható. Ami pedig engem illet, legyen nyugodt, hogy a végleges döntést csak a kérdés alapos tanulmányozása után, a saját lelkiismeretem és az egész román nép és nemzet reális szükségleteinek skrupulózus elemzése után fogom meghozni.

A nemzeti komité ülése felkérte Vládót, hogy közölje Önnel döntéseit. Lehetetlen volt az egész vitaanyagot egy annyira különféle tagokból álló testülettel közölni. Kibocsátottak egy bizottságot, mellyel Ön mindent közölhet, és amely abban a helyzetben lesz, hogy az ügyben teljes kompetenciával Önnel együtt megfelelő intézkedéseket hozzon, és kebeléből néhány delegátust küldjön ki a megbeszélések folytatására.

Kérem, hogy amint de e engedi, keresse meg Mihálit vagy Goldist, Vládót, vagy engem, hogy összehívjuk a kiküldött bizottságot Budapestre vagy Szászvárosba (inkább Pestre), hogy megtegye az Ön által kívánt intézkedéseket, hogy e hó végén Ön folytathassa a félbeszakadt megbeszéléseket.

Fogadja különös tisztelem kinyilvánítását és szívélyes üdvözetemet. Híve

Maniu I.

E

1910 okt. 10

Mihu János levele gr. Tisza Istvánhoz békeakciója feltételei és akadályai tárgyában¹

Nagyméltóságú Gróf Úr!

Engedelmet kérek, hogy félreértések kikerülése céljából, egy hosszabb levéllel alkalmatlankodva, több körülményre kiterjeszkedhessek. Miután oly kegyes volt a miniszterelnök úr álláspontjáról tájékoztatni, másrészt pedig tudom azt, hogy a miniszterelnök úr bécsi fontos tárgyalásai miatt egyhamar nem jutand azon helyzetbe, hogy a mi ügyünkkel részletesebben foglalkozhassék, utóbbi becses levelének vétele után magam is minden további tárgyalást az ügy érdekében abbahagytam.

Mint Nagyméltóságod tudni méltóztatik, én politikai szereplési vagy egyébkénti érvényesülési vágytól mentve vagyok, mindazonáltal népem létkérdésének előmozdításáról lévén szó, szolgálataimat készségesen rendelkezésükre bocsátottam és hajlandó vagyok, egy tisztességes béke előfeltételeinek megteremtésében minden kitelhetőt a jövőben is megtenni.

Azt azonban, hogy annak lehetősége a jövőre nézve is meg van-e adva, csak akkor fogom megítélhetni, ha alkalomadtán azon helyzetben leszek, hogy a miniszterelnök úr erre vonatkozó nézetét pontosan megismerhessem. A további akcióban részvételemmek egyik másik előfeltétele, hogy bizalmasan és megelőzőleg egyetértő megállapodásra juthassak Nagyméltóságoddal, azon nagyméltóságú formula szövegezése tárgyában, melynek tervezetét megküldeni kegyes volt.

Ismételt megbeszélésiünkből méltóztatik tudni, hogy én elvből nem ellenzem azt, hogy megfelelő cautelák felállítása mellett, a román képviselők a kormányt támogassák, és adott esetben be is léphessenek a kormánypártba, mert úgy vagyok meggyőződve, hogy arra termett emberek ott fogják legsikeresebben megóvhatni a román nép jogos érdekeit. Nézetem szerint nem is szenved kétséget, hogy a folyamatban levő akció sikere esetében a tények logikája fogja a dolgokat odajuttatni, és pedig annál előbb, minél előbb sikerül a jelenben tapasztalt kölcsönös bizalmatlanságot, alkalmas kölcsönös intézkedések és megfelelő magatartás által eloszlatni vagy legalább kellőleg mérsékelni.

Másrészt azonban őszinteségem parancsolja nyíltan kimondani, hogy a román pártnak beolvadását valamely nagy országos pártba, a béke feltételeként előre követelni vagy kikötni lehetetlenség.

¹ Az irat címe és lelőhelye: *J. Mihu către contele Ștefan Tisza*. (Mihu J[ános] gróf Tisza Istvánhoz. — *Drugomir, S.—Mihu, I.: Șpicuiri...* 199—201. l.